

RAPORT Z WYKONANIA PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU RAWSKIEGO ZA LATA 2011-2012

ZLECENIODAWCA:

STAROSTWO POWIATOWE W RAWIE MAZOWIECKIEJ

Pl. Wolności 1

96-200 Rawa Mazowiecka

tel. 46 814 46 31, fax: 46 814 46 31

ZLECENIOBIORCA:

EKO – TEAM Sebastian Kulikowski

ul. Poniatowskiego 20/14, 59-900 Zgorzelec

tel. 0691 015 026, fax. 75 613 81 34

e-mail: ekoteam.kulikowski@gmail.com, www.ekoteam.com.pl

AUTOR OPRACOWANIA:

Sebastian Kulikowski

Instytucje współpracujące przy opracowaniu niniejszego dokumentu:

- 1 Miasto Rawa Mazowiecka
- 2 Gmina Rawa Mazowiecka
- 3 Miasto i Gmina Biała Rawska
- 4 Gmina Cielądz
- 5 Gmina Regnów
- 6 Gmina Sadkowice
- 7 Zarząd Dróg Powiatowych,
- 8 Zarząd Dróg Wojewódzkich,
- 9 Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- 10 Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Łodzi,
- 11 Urząd Marszałkowski Województwa Łódzkiego,
- 12 Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Łodzi,
- 13 Wojewódzki Zarząd Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi.

Zdjęcia na okładce: zdjęcie pochodzi ze strony internetowej UM Rawa Mazowiecka

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	5
1.1. PODSTAWA OPRACOWANIA	5
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA POWIATU RAWSKIEGO	6
2.1 POŁOŻENIE	6
2.2. DEMOGRAFIA POWIATU RAWSKIEGO.....	8
3. CEL NADRZĘDNY I PRIORYTETY EKOLOGICZNE OKREŚLONE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU RAWSKIEGO NA LATA 2009 – 2012 Z UWZGLĘDNIENIEM PERSPEKTYWY LAT 2013-2016	11
3.1. CELE I KIERUNKI DZIAŁAŃ I STOPIEŃ ICH REALIZACJI W LATACH 2011-2012.....	12
3.1.1. CEL 1: Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych wraz z poprawą ich jakości.....	13
3.1.2. CEL 2: Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wykorzystania odnawialnych źródeł energii.....	18
3.1.3. Cel 3: Ochrona powierzchni ziemi i racjonalna gospodarka odpadami	19
3.1.4. Cel 4: Ochrona powietrza atmosferycznego i przeciwdziałanie hałasowi	19
3.1.5. CEL 5: Ochrona przyrody i krajobrazu	23
3.1.6. CEL 6: Edukacja ekologiczna.....	26
4. OCENA STOPNIA REALIZACJI PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA DLA POWIATU RAWSKIEGO WEDŁUG WSKAŹNIKÓW	29
5. PODSUMOWANIE.....	31

SPIS TABEL

Tabela 1 Powierzchnia gmin powiatu rawskiego.....	7
Tabela 2 Stan realizacji kierunków działań w zakresie CELU 1 na terenie powiatu rawskiego o w latach 2011-2012	13
Tabela 3 Stan realizacji działań w zakresie CELU 2: Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012	18
Tabela 4 Stan realizacji działań w zakresie CELU 4: Ochrona powietrza atmosferycznego i przeciwdziałanie hałasowi na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012	20
Tabela 5 Stan realizacji działań w zakresie CELU 5: Ochrona przyrody i krajobrazu na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012	23
Tabela 6 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych powiatu rawskiego (ha)	25
Tabela 7 Liczba pomników przyrody na terenie gmin powiatu rawskiego	26
Tabela 8 Stan realizacji działań w zakresie CELU 6: Edukacja ekologiczna na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012.....	26
Tabela 9 Wskaźniki efektywności Programu.....	29

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Lokalizacja Powiatu Rawskiego na tle Województwa łódzkiego	6
Rysunek 2 Podział Powiatu Rawskiego na jednostki administracyjne	6
Rysunek 3 Powierzchnia poszczególnych gmin powiatu rawskiego	7
Rysunek 4 Liczba mieszkańców powiatu rawskiego	9
Rysunek 5 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie powiatu rawskiego(km)..	16
Rysunek 6 Dane dotyczące gospodarki wodno – ściekowej na terenie powiatu rawskiego ...	17
Rysunek 7 Udział procentowy obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gmin powiatu rawskiego (%)	24
Rysunek 8 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych powiatu rawskiego (ha)	24

1. Wprowadzenie

1.1. Podstawa opracowania

Podstawą opracowania „Raportu...” jest umowa zawarta w dniu 21 marca 2013 roku między EKO-TEAM Sebastian Kulikowski ze Zgorzelca, a Powiatem Rawskim na wykonanie pracy pt.: Raport z realizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Rawskiego za okres od 01.01.2011 r. do 31.12.2012 r.

Pierwszy „Program Ochrony Środowiska” wraz z „Planem Gospodarki Odpadami dla Powiatu Rawskiego” został uchwalony przez Radę Powiatu Rawskiego uchwałą Nr XVIII/106/2004 Rady Powiatu Rawskiego z dnia 5 marca 2004r. Sprawozdanie z realizacji tych dokumentów za lata 2004-2006 zostało wykonane w roku 2007 i przyjęte przez Radę Powiatu Rawskiego na XI Sesji Rady Powiatu w dniu 7 września 2007 r., natomiast sprawozdanie za lata 2007-2008, opracowane w 2009 r., Rada Powiatu Rawskiego przyjęła 30 grudnia 2009 r. na XXXVI Sesji Rady Powiatu.

W tym samym dniu, uchwałą Rady Powiatu Rawskiego nr XXXVI/201/2009 przyjęty został „Program Ochrony Środowiska dla Powiatu Rawskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy lat 2013-2016”, będący drugą edycją programu ochrony środowiska dla powiatu rawskiego.

Niniejszy dokument stanowi drugi Raport z wykonania „Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Rawskiego” obejmujący lata 2011 -2012, zawiera on:

- analizę realizacji przedsięwzięć planowanych w roku 2009 (w aktualizacji POŚ),
- ocenę stopnia realizacji celów ekologicznych,
- ocenę rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizę efektywności programu w oparciu o wskaźniki w nim określone.

W dalszej części dokumentu wprowadzono skróty „Program...” i „Raport...”

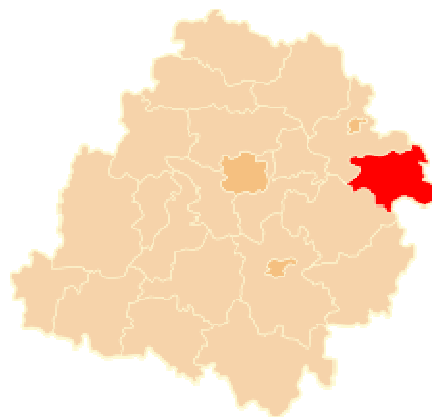
Przy opracowywaniu niniejszego Raportu wykorzystano materiały i informacje świadczące o stanie środowiska naturalnego na terenie powiatu rawskiego, były to głównie:

- dane udostępnione przez Starostwo Powiatowe w Rawie Mazowieckiej,
- dane pochodzące z Głównego Urzędu Statystycznego,
- Zarząd Dróg Powiatowych,
- Zarządu Dróg Wojewódzkich,
- Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska w Łodzi,
- Regionalnego Zarząd Gospodarki Wodnej w Warszawie,
- Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Łodzi, Biuro Powiatowe w Rawie Mazowieckiej,
- Urzędu Marszałkowskiego Województwa Łódzkiego,
- Wojewódzkiego Zarządu Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi.

2. Ogólna charakterystyka powiatu rawskiego

2.1 Położenie

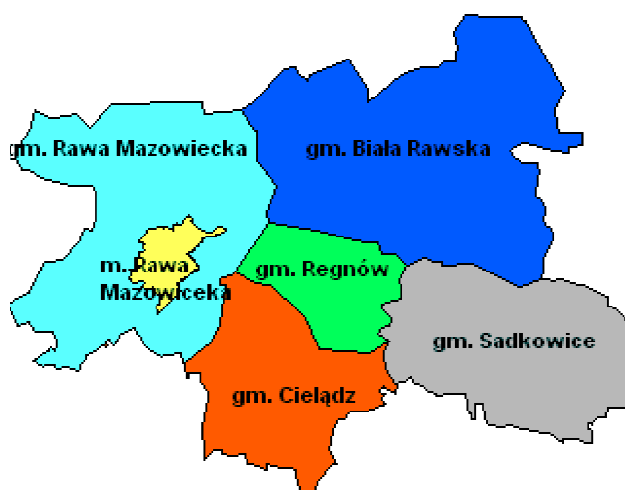
Powiat rawski znajduje się we wschodniej części województwa łódzkiego i graniczy z województwem mazowieckim.

Rysunek 1 Lokalizacja Powiatu Rawskiego na tle Województwa Łódzkiego

Źródło: <http://pl.wikipedia.org>

Jego powierzchnia, wynosząca 646 km², sprawia, że jest jednym z mniejszych powiatów. W skład powiatu wchodzi miasto Rawa Mazowiecka, miasto i gmina Biała Rawska, a także gminy: Cielądz, Rawa Mazowiecka, Regnów i Sadkowice. Powiat rawski usytuowany jest między dwiema największymi aglomeracjami kraju warszawską i łódzką, przy trasie szybkiego ruchu Warszawa – Wrocław (S-8), co daje mu dogodne połączenie z ważnymi ośrodkami kraju.

Rysunek 2 Podział Powiatu Rawskiego na jednostki administracyjne

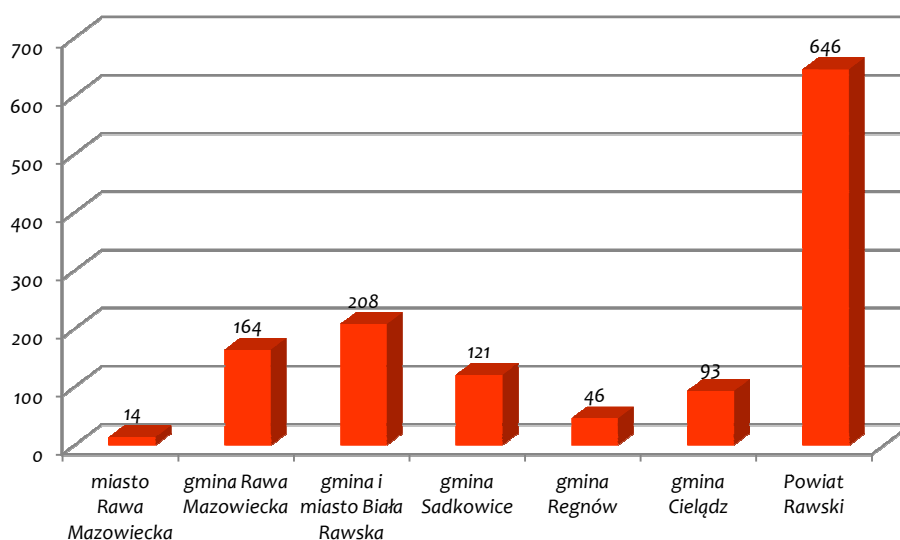
Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://wybory2011.pkw.gov.pl>

Powierzchnię zajmowaną przez poszczególne gminy przedstawia tabela i wykres poniżej.

Tabela 1 Powierzchnia gmin powiatu rawskiego

Gmina/ Powiat	Powierzchnia (km ²)	Udział procentowy
miasto Rawa Mazowiecka	14	2,2%
gmina Rawa Mazowiecka	164	25,4%
gmina i miasto Biła Rawska	208	32,2%
gmina Sadkowie	121	18,7%
gmina Regnów	46	7,1%
gmina Cielądz	93	14,4%
powiat rawski	646	100%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin powiatu rawskiego

Rysunek 3 Powierzchnia poszczególnych gmin powiatu rawskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z gmin powiatu rawskiego

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar powiatu, zgodnie z podziałem zaproponowanym przez prof. J. Kondrackiego, leży w południowo-zachodniej części Wysoczyzny Rawskiej, będącej częścią makroregionu Wzniesienia Południowo-mazowieckie. (Kondracki J., 1988).

Wysoczyzna Rawska rozciąga się po wschodniej stronie szerokiej i głęboko wciętej doliny Rawki. W jej południowej części ciągną się pagórki morenowe związane ze strefą maksymalnego zasięgu lądolodu środkowopolskiego stadium Warty. Wysokość bezwzględna tych form w rejonie Cielądza i dalej na wschód, dochodzi miejscami do 180 , 190 m npm. Całość Wysoczyzny Rawskiej z wyjątkiem den większych dolin leży powyżej 150 m npm., wznosząc się maksymalnie do 210 m npm. na południe od Mszczonowa.

Przez obszar powiatu biegnie granica pomiędzy kutnowskim i rawskim odcinkiem antyklinorium pomorsko-kujawskiego a niecką brzezną. Tę ważną strefę graniczną

podkreślają długie uskoki stwierdzone w okolicach Rawy Mazowieckiej i na południe od Żychlina. Obszary, które w swym podłożu posiadają wał pomorsko-kujawski, stanowią najwyżej wzniesione części Wysoczyzny Rawskiej.

Podstawowe znaczenie dla budowy geologicznej i rzeźby współczesnej ma okres czwartorzędowy, szczególnie zlodowacenie środkowopolskiego stadium Warty. Wykorzystanie surowców mineralnych na omawianym terenie jest ograniczone w zasadzie do utworów czwartorzędowych. Brak jest wychodni litych skał mezozoicznych, a jurajskie wapienie i margle m.in. z okolic Rawy Mazowieckiej są przykryte grubą powłoką czwartorzędową i w chwili obecnej nie przedstawiają wartości gospodarczej.

Podstawowe znaczenie dla budownictwa i drogownictwa mają czwartorzędowe złoża surowców ilastych i okrucowych. Wśród tych pierwszych wyróżnić można gliny zwałowe i utwory ilaste, stanowiące podstawowy surowiec do produkcji cegły. W obrębie miasta Rawa Mazowiecka udokumentowane jest złożo surowców ilastych ceramiki budowlanej czwartorzędowych łąw zastoiskowych "Duchowizna".

Na omawianym terenie można wyróżnić doliny rzek: Rawki i Rylki (130 , 150 m n.p.m.) wraz z tarasami oraz rzeki Białki. Bardziej urozmaiconą jest dolina Rawki posiadającej kręty bieg, liczne meandry i starorzecza, które można obserwować szczególnie między Rawą Mazowiecką a sąsiadującą z nią od północy wsią Żydowice. Pozostałą część stanowi wysoczyzna morenowa (150 , 185 m n.p.m.). W dolinach znajdują się współczesne osady rzeczne (mady) oraz utwory organogeniczne (mursze i torfy).

Opisany teren według podziału rolniczo-klimatycznego R. Gumińskiego należy do dzielnicy środkowej. Klimat tej dzielnicy cechuje duży wpływ mas powietrza z nad Atlantyku. Dzięki temu zimy są tu łagodne z krótkotrwałymi okresami mrozów i częstymi odwilżami. Lata też nie są zbyt upalne. Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 7,7°C Najzimniejszym miesiącem jest styczeń ze średnią temperaturą poniżej -2,8°C, a najcieplejszym lipiec z temperaturą ok. +18°C. Wartości te nie odbiegają od tych, które są notowane w sąsiednich regionach.

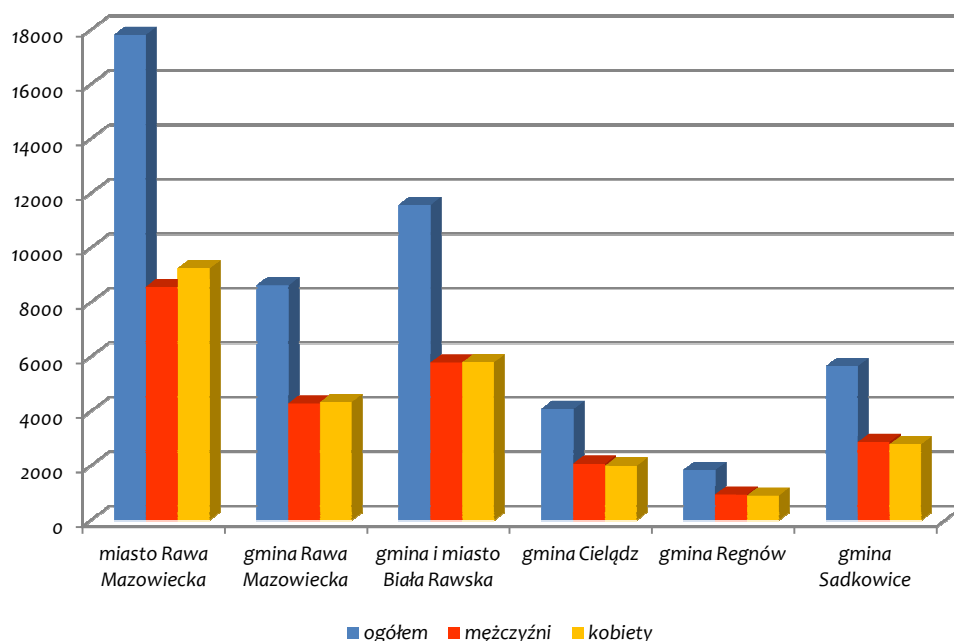
Na tle Polski, rejon wyróżnia się jedną z najwyższych rocznych sum całkowitego promieniowania słonecznego. Dni z przymrozkami jest w ciągu roku 110–118. Pierwsze przymrozki występują już na przełomie września i października, a ostatnie pojawiają się jeszcze w maju. Okres wegetacyjny wynosi średnio 209 dni.

W półroczu zimowym przeważają wiatry z kierunków południowo-zachodnich i zachodnich, a w półroczu letnim wiatry północno-zachodnie i zachodnie. Suma rocznych opadów wynosząca od 575–600 mm, jest podobna jak w pozostałych krainach środkowej Polski. Przewaga opadów nad parowaniem występuje w okresie od stycznia do kwietnia, a w sierpniu, wrześniu, październiku występuje deficyt wody. Taki układ korzystniejszy jest dla produkcji zbóż i dla użytków zielonych, ujemnie zaś wpływa na produkcję roślin okopowych.

2.2. Demografia powiatu rawskiego

Stan ludności zamieszkującej powiat w grudniu 2012 roku wynosił 49 612 mieszkańców, co oznacza, że średnie zaludnienie w powiecie wynosi około 77 mieszkańców na kilometr kwadratowy.

Według danych statystycznych liczba ludności na terenie powiatu rawskiego nieznacznie zwiększyła się w porównaniu do roku bazowego 2009. W roku 2009 teren powiatu zamieszkiwało około 49 401 ludzi, w latach 2009-2012 liczba ta zwiększyła się około 210 osób. Obszarami o największej koncentracji ludności, zabudowy i infrastruktury są miasta: Rawa Mazowiecka i Biała Rawska. Zasoby mieszkaniowe w większości stanowią budynki mieszkalne jednorodzinne w gospodarstwach rolnych oraz jedno i wielorodzinne na osiedlach mieszkaniowych w miastach.

Rysunek 4 Liczba mieszkańców powiatu rawskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych zamieszczonych na stronie GUS, 2012

Można zauważyć spadek liczby ludności spowodowany migracjami, które powodują odpływ ludności do innych rejonów kraju, bardziej atrakcyjnych pod względem warunków życia oraz możliwości zatrudnienia. W powiecie rawskim saldo migracji jest ujemne zarówno w miastach, jak i na wsi.

Ludność w wieku produkcyjnym stanowi około 62,6% całej populacji mieszkańców powiatu, ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowi około 21,1%, a w wieku poprodukcyjnym około 16,3% mieszkańców.

Powiat rawski jest powiatem typowo rolniczym. Dla gospodarki powiatu istotne znaczenie ma jego położenie komunikacyjne, dobrze rozwinięta sieć dróg, zróżnicowanie przyrodnicze, występowanie dużych obszarów leśnych. Nie bez znaczenia pozostaje bliskość dużej aglomeracji miejskiej - Łodzi oraz Piotrkowa Trybunalskiego, Warszawy, co pozwoliło niektórym gminom rozwinąć funkcje usługowe zaplecza rekreacyjnego.

Ukształtowana pod wpływem czynników przyrodniczych, historycznych, a także rynkowych, baza ekonomiczna powiatu rawskiego jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Jej podstawą jest obecnie mała i średnia przedsiębiorczość pozarolnicza, skupiona w sektorze gospodarki

prywatnej, która koncentruje się w na obszarach miast. Największy udział w tej dziedzinie gospodarki ma przemysł zlokalizowany w Rawie Mazowieckiej i Białej Rawskiej na pozostałym obszarze funkcją dominującą jest rolnictwo, charakteryzujące się wysokim rozdrobnieniem agrarnym oraz silnie zróżnicowaną intensywnością produkcji, z wyjątkiem gmin Sadkowice i Biała Rawska, gdzie obserwowana jest koncentracja upraw sadowniczych.

Z punktu widzenia formy udziału w działalności gospodarczej dzielimy ludność na dwie grupy: czynną oraz bierną zawodowo. W pierwszej znajdują się osoby, które utrzymują się z wykonywanej osobiście pracy przynoszącej dochód oraz członkowie rodzin pomagający stale i bez wynagrodzenia w pracy tym osobom. Grupa druga to osoby niepracujące, ale uzyskujące dochody z rent, emerytur, stałych zasiłków itp. Aktywni zawodowo zatrudniani są w trzech działach gospodarki narodowej:

- Sektor I sektor rolniczy;
- Sektor II sektor przemysłowy;
- Sektor III sektor usługowy, na który składają się: transport, łączność, handel, gospodarka;
- komunalna i mieszkaniowa, nauka, oświata, kultura, ochrona zdrowia;
- pomoc społeczna i pozostałe.

W 2011 r. najwięcej osób zatrudnionych było w sektorze rolniczym 56,1%, w usługach – 25,3%, a w sektorze przemysłowym – 18,6% (dla Polski wartości te wynosiły odpowiednio: 21,9%, 48,9% oraz 29,2%).

Ziemia rawska to urozmaicony teren: pola, lasy, czysta woda i wiele zabytków reprezentujących różne style i epoki, zbiornik wodny „Tatar”, o powierzchni 56 ha z przystanią wodną, kąpieliskiem, halą sportową i kortami, sprzyjają wypoczynkowi weekendowemu.

Rezerwat rzeki Rawki z malowniczymi meandrami i starorzeczami, rezerwat „Trębaczew” - skarbiec unikatowej roślinności (akweny z 1958 r. o pow. 174 ha dla ochrony największego skupiska modrzewia polskiego), Park Krajobrazowy w Babsku, zaliczone do pomników przyrody aleje lipowe w Bujalach i Żydomicach, stanowią doskonałe miejsce dla wycieczek pieszych i rowerowych.

Miłośnicy wędkarstwa wolny czas mogą spędzić na połowach nad licznymi zbiornikami wodnymi. Jednym ze sposobów poznania i podziwiania jest podróż kolejką wąskotorową. Szlak z Białej Rawskiej, przez Annosław, Regnów, Rawę, Boguszyce i dalej do Rogowa, pozwolą na poznanie wielu atrakcji tej ziemi.

W powiecie istnieje wiele budowli sakralnych, wśród których wyróżnić trzeba zabytek najwyższej klasy, wpisany na listę dziedzictwa kulturowego UNESCO – modrzewiowy kościół w Boguszytach. Poza tym na uwagę zasługują rawski kościół Ojców Pasjonistów p.w. Św. Pawła od Krzyża oraz kościół ewangelicko – augsburski a także świątynia w Białej Rawskiej, Regnowie i Lewinie.

Świadectwem rozwoju budownictwa prywatnego począwszy od pierwszej połowy XIX w. są spotykane liczne szlacheckie pałace i dwory. Do najstarszych należy wybudowany w 1833r. pałac w Babsku. Bardzo ciekawy jest zespół pałacowy w Białej Rawskiej oraz zespoły pałacowo-parkowe w Rososze, a także dwór w Starych Bylinach.

3. Cel nadrzędny i priorytety ekologiczne określone Programem Ochrony Środowiska dla Powiatu Rawskiego na lata 2009 – 2012 z uwzględnieniem perspektywy lat 2013-2016

Nadrzędnym celem Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Rawskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy lat 2013-2016 (dalej: Program...) jest :

„Wzmocnienie ekosystemu powiatu rawskiego w celu wykorzystania walorów środowiska dla rozwoju gospodarczego i poprawy warunków życia mieszkańców”

Przy zastosowaniu wielu kryteriów środowiskowych, społecznych i gospodarczych w czasie opracowywania aktualizacji Programu Ochrony Środowiska na lata 2009-2016 dokonano wyboru priorytetowych przedsięwzięć ekologicznych, w zakresie poszczególnych komponentów środowiskowych, są to głównie:

Cel 1: Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych wraz z poprawą ich jakości

- 1.1. Likwidacja strat wody w sieciach przesyłowych poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodociągowych
- 1.2. Rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz wyrównywanie dysproporcji między długością sieci wodociągowej i kanalizacyjnej
- 1.3. Rozwiązywanie problemów gospodarki ściekowej na obszarach zabudowy rozproszonej
- 1.4. Ograniczanie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze spływu wód deszczowych
- 1.5. Poprawa zaopatrzenia w wodę do picia i jej jakości
- 1.6. Modernizacja i budowa oczyszczalni ścieków

Cel 2: Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii

- 2.1. Racjonalizacja wykorzystania energii
- 2.2. Wspieranie przedsięwzięć polegających na korzystaniu z odnawialnych źródeł energii

Cel 3: Ochrona powierzchni ziemi i racjonalna gospodarka odpadami

Cel 4: Ochrona powietrza atmosferycznego i przeciwdziałanie hałasowi

- 4.1. Poprawa stanu technicznego dróg oraz działania ograniczające uciążliwość hałasu komunikacyjnego

Cel 5: Ochrona przyrody i krajobrazu

- 5.1. Ochrona i zwiększanie zasobów leśnych
- 5.2. Rozwój bazy turystycznej pozwalającej na pełniejsze wykorzystanie walorów turystycznych powiatu
- 5.3. Działania zwiększające atrakcyjność turystyczną powiatu rawskiego

Cel 6: Edukacja ekologiczna

- 6.1. Kształtowanie postaw ekologicznych
- 6.2. Zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku

W zakresie każdego celu sprecyzowano konkretne zadania, które pokazano w dalszej części opracowania. W poniższych zestawieniach zobrazowano jak przebiegała realizacja zadań w okresie 2011-2012.

W Programie Ochrony Środowiska na szczeblu powiatu w harmonogramach realizacji zadań wyszczególnia się trzy grupy zadań:

- zadania własne – realizowane bezpośrednio przez Powiat Rawski, ich realizacja jest związana bezpośrednio z wkładem finansowym Powiatu;
- zadania koordynowane – realizowane na terenie powiatu, nie mniej jednak przez jednostki takie jak WIOŚ, RDOŚ, WZD, ARIMR, RZGW, a także przedsiębiorców czy mieszkańców, (Powiat nie odpowiada za realizację tych zadań);
- wytyczne dla gmin – to zadania, za których realizację są bezpośrednio odpowiedzialne władze gmin powiatu rawskiego i w związku z tym Powiat także nie ma wpływu na ich realizację.

Biorąc pod uwagę fakt, że w Programie Ochrony Środowiska pojawiają się zadania należące do każdej z trzech wymienionych wyżej grup dane do opracowania niniejszego Raportu pochodzą nie tylko ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej i jego jednostek, ale także z gmin oraz instytucji wymienionych na listach przedsięwzięć przewidzianych do realizacji, jako jednostki odpowiedzialne za ich wykonanie.

W tym celu autorzy niniejszego „Raportu...” wyspecyfikowali prośby o udzielenie informacji do wszystkich jednostek mających wpływ na realizację poszczególnych zadań, a uzyskane informacje zostały wykorzystane w Raporcie z realizacji zadań zapisanych w Programie Ochrony Środowiska w częściach dotyczących zadań koordynowanych jak i zaleceń dla gmin powiatu rawskiego.

3.1. Cele i kierunki działań i stopień ich realizacji w latach 2011-2012

W poniższych zestawieniach w formie tabelarycznej zaprezentowano, w jakim zakresie w latach 2011-2012 realizowane były cele długoterminowe, krótkoterminowe, kierunki działań i zadania, które wyznaczono w aktualizacji Programu Ochrony Środowiska Powiatu Rawskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy lat 2013-2016 - na rok 2010, 2011, 2012 i 2013.

W poniższych zestawieniach przyjęto kolejność inną niż w Programie Ochrony Środowiska ze względu na większe zaangażowanie finansowe wszystkich jednostek realizujących zadania związane z ochroną wód, powietrza nad ochroną zasobów przyrodniczych. Wynika to z faktu iż zadania związane z budową, remontami dróg, budową sieci kanalizacji sanitarnej w czy wodociągowej pociągają za sobą większe koszty niż pielęgnacja pomników przyrody.

3.1.1. CEL 1: Ochrona zasobów wód podziemnych i powierzchniowych wraz z poprawą ich jakości

Poniżej wymieniono cele szczegółowe i zadania do roku 2012:

- likwidacja strat wody w sieciach przesyłowych poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodociągowych;
- rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz wyrównywanie dysproporcji między długością wodociągowej i kanalizacyjnej;
- rozwiązywanie problemu gospodarki ściekowej na obszarach zabudowy rozproszonej;
- ograniczanie ładunku zanieczyszczeń pochodzących ze spływu wód deszczowych,
- poprawa zaopatrzenia w wodę do picia i jej jakości;
- modernizacja i budowa oczyszczalni ścieków.

W poniższych tabelach zestawiono stan realizacji kierunków działań i zadań dotyczących poprawy jakości wód na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012 w zakresie zadań własnych, koordynowanych i wytycznych dla gmin.

Tabela 2 Stan realizacji kierunków działań w zakresie CELU 1 na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012

Lp.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
1	<p>Likwidacja strat wody w sieciach przesyłowych poprzez rozbudowę i modernizację sieci wodociągowych</p> <p>Poprawa zaopatrzenia w wodę do picia i jej jakości</p>	<p>MIASTO I GMINA BIAŁA RAWSKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa wodociągu w miejscowości Białogórne, <p>GMINA REGNÓW</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa sieci wodociągowej we wsi Ryłsk wraz z inwentaryzacją <p>GMINA SADKOWICE</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Studzianki i przebudowa stacji uzdatniania wody w miejscowości Kaleń, sieci wodociągowej i zbiorników wyrównawczych w miejscowościach: Nowe Szwejki, Szwejki Wielkie, Pilawy, Rzymiec, Turobowice, Gacpary, Studzianki, Lewin, Zabłocie, Przyłuski, Lutobory, Kaleń, Nowe Sadkowice, • budowa sieci wodociągowej w miejscowościach: Sadkowice, Celinów, Gogolin, Paprotnia, Nowe Lutobory, • budowa sieci wodociągowej Trębaczew - N. Kłopotczyn.
2	<p>Rozbudowa sieci kanalizacyjnej oraz wyrównywanie dysproporcji między długością wodociągowej i kanalizacyjnej</p>	<p>POWIAT RAWSKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • wymiana wewnętrznej instalacji kanalizacji sanitarnej w budynku ZSP w Białej Rawskiej wraz z instalacją zasuw przeciwzalewowej, • przebudowa przyłącza kanalizacji sanitarnej, zewnętrznej w budynku SP ZOZ w Rawie Mazowieckiej

Lp.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
	Modernizacja i budowa oczyszczalni ścieków	<p>MIASTO RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> wymiana instalacji wodno – kanalizacyjnej w Przedszkolu Nr 2 w Rawie Mazowieckiej, <p>GMINA RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> budowa kanalizacji Konopnica – Żydomicie <p>MIASTO I GMINA BIAŁA RAWSKA</p> <ul style="list-style-type: none"> uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w Gminie Biała Rawska poprzez budowę wodociągu Studzianek – Gołyń – Antoninów, oczyszczalni ścieków Galinki wraz z siecią kanalizacyjną oraz uzbrojenie terenów przemysłowych na ul. Plantowej (wykonano 8564 mb sieci), <p>GMINA SADKOWICE</p> <ul style="list-style-type: none"> budowa lokalnej oczyszczalni ścieków wraz z rozbudową instalacji kanalizacji sanitarnej w Sadkowicach
3	Rozwiązywanie problemu gospodarki ściekowej na obszarach zabudowy rozproszonej	<p>GMINA RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> dofinansowanie budowy przydomowych oczyszczalni ścieków (2011 rok 12.650,58 zł), <p>GMINA CIELĄDZ</p> <ul style="list-style-type: none"> budowa Przydomowych Oczyszczalni Ścieków w Gminie Cielądz (zrealizowano 165 oczyszczalni na kwotę 2 039 314,31 zł z czego dofinansowanie przez Urząd Marszałkowski wyniosło 1 654 548,00 zł), <p>MIASTO I GMINA BIAŁA RAWSKA</p> <ul style="list-style-type: none"> budowa przydomowych oczyszczalni ścieków dla trzech osób fizycznych (12 000 zł) <p>GMINA REGNÓW</p> <ul style="list-style-type: none"> budowa przydomowych oczyszczalni ścieków na terenie Gminy Regnów wartość ogólna zadania – 844 591, wysokość dofinansowania ze środków Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowisk i Gospodarki Wodnej w Łodzi – 140 000. Projekt obejmował budowę 61 szt. oczyszczalni przydomowych na terenie Gminy Regnów w miejscowościach Annosław – 10 szt. Kazimierzów – 5 szt. Nowy Regnów – 8 szt. Podskarbice Królewskie – 1 szt. Podskarbice szlacheckie – 4 szt. Regnów – 10 szt. Rylsk – 8 szt. Rylsk Duży – 8 szt. Rylsk Mały – 1 szt. Stawków – 4 szt. Sowidół – 1 szt. Wolka Strońska – 1 szt. <p>GMINA SADKOWICE</p> <ul style="list-style-type: none"> budowa szamba przy budynku komunalnym Lewin 48

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej oraz instytucji działających w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska na obszarze powiatu rawskiego, 2013

Spółka RAWiK realizuje projekt pn. „Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Rawa Mazowiecka – Faza I” o wartości 68 mln PLN netto z dofinansowaniem w kwocie 39,6 mln PLN z Funduszu Spójności Unii Europejskiej w ramach Priorytetu I Gospodarka wodno-ściekowa Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko na lata 2007-2013. Projekt obejmuje:

- *Modernizację oczyszczalni ścieków:*
 - przebudowę istniejącego systemu odprowadzania oczyszczonych ścieków do odbiornika,
 - przebudowę i rozbudowę ciągu mechanicznego,
 - modernizację ciągu biologicznego oczyszczania ścieków,
 - przebudowę instalacji gospodarki osadowej i linii biogazu,
 - instalację systemu AKPiA i monitoringu dla całej oczyszczalni.

Kontrakt pn. „Rozbudowa i przebudowa oczyszczalni ścieków o przepustowości $Q=7000\text{m}^3/\text{d}$ dla miasta Rawa Mazowiecka” został zawarty w dniu 17.05.2010 r. z Wykonawcą - firmą K.T.S. Elpom S.A. z Nadarżyna. Termin zakończenia modernizacji oczyszczalni zaplanowano na grudzień 2011r. Jednak w związku z nienależytym realizowaniem Kontraktu, w dniu 01.12.2011 r. Spółka Rawskie Wodociągi i Kanalizacja wypowiedziała umowę w/w Wykonawcy. Zaawansowanie rzeczowe na koniec grudnia 2011 r. w stosunku do całości Kontraktu szacowane jest na około 60%. Powyższe dane są szacunkowe, gdyż Inżynier Kontraktu jest w trakcie weryfikacji wszystkich dokumentów rozliczeniowych w związku z rozwiązaniem Kontraktu i wyceny robót na dzień rozwiązania umowy z Wykonawcą. W czwartym kwartale 2012 r. Spółka „RAWiK” zamierza przygotować i uruchomić postępowanie na wybór Wykonawcy, który zrealizuje pozostałą do ukończenia część robót dotyczącą modernizowanej oczyszczalni ścieków.

- *Modernizację i rozbudowę systemu odprowadzania ścieków komunalnych - budowa i renowacja kanalizacji sanitarnej oraz budowa i przebudowa kanalizacji deszczowej oraz Modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę - Etap II, w ramach realizacji projektu: "Uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej w aglomeracji Rawa Mazowiecka - Faza I"*
 - wybudowanie 8 km i zmodernizowanie 2 km kanalizacji sanitarnej,
 - wybudowanie 3 km i zmodernizowanie 1 km kanalizacji deszczowej.
 - wybudowanie 3 km i zmodernizowanie 5 km sieci wodociągowej.

W dniu 20 kwietnia 2011 r. w MDK Spółka Rawskie Wodociągi i Kanalizacja "Rawik" jako Zamawiający podpisała umowę z Wykonawcą. Przedmiot niniejszego zamówienia stanowi zaprojektowanie i wykonanie robót budowlanych dla zadania pn.: „Modernizacja i rozbudowa systemu odprowadzania ścieków komunalnych – budowa i renowacja kanalizacji sanitarnej oraz budowa i przebudowa kanalizacji deszczowej oraz modernizacja i rozbudowa systemu zaopatrzenia w wodę – Etap II”.

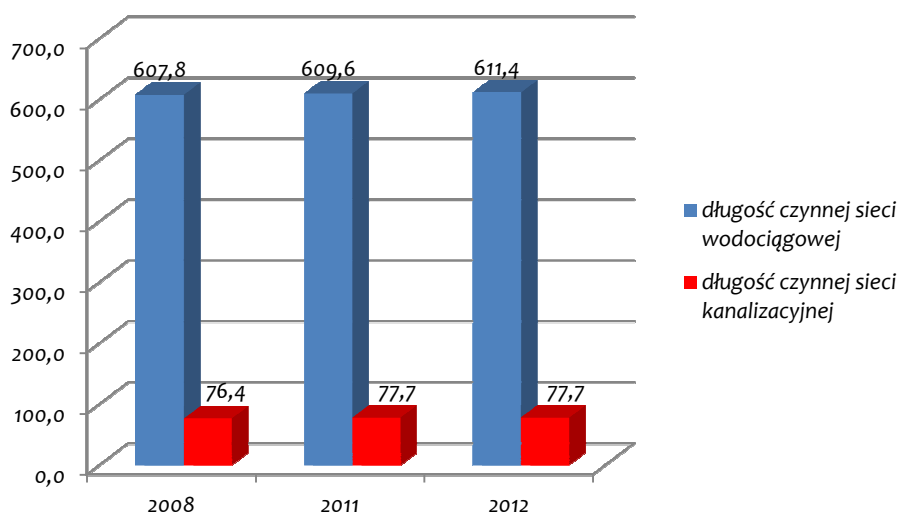
W dniu 22.08.2011 r., firma rozpoczęła budowę kanalizacji sanitarnej w ul. Katowickiej. Wykonawca zakończył budowę odcinka kanalizacji sanitarnej w ul. Katowickiej (o długości odcinka 252,22 m) wraz z odcinakami sieci kanalizacji sanitarnej od przewodu głównego do granic nieruchomości. W styczniu 2012 r. po zweryfikowaniu przez IK dokumentacji

powykonawczej nastąpił odbiór końcowy w/w odcinka. W bieżącym okresie, Wykonawca kontynuuje prace projektowe dla pozostałego zakresu i roboty budowlane polegające na renowacji kanalizacji sanitarnej (uszczelnienie kanału rękawem wraz z renowacją studni) w ulicach: Cmentarnej, Juliusza Słowackiego, Reymonta.

Wykonawca w III kwartale 2012 r. wykonał roboty polegające na: renowacji kanalizacji sanitarnej w ul. Miłej, Południowej, Warszawskiej; budowie kanalizacji deszczowej w ul. Południowej i Lenartowicza.

Zakończenie prac dla całego zakresu zgodnie z Kontraktem planowane jest w III kw. 2013 roku.

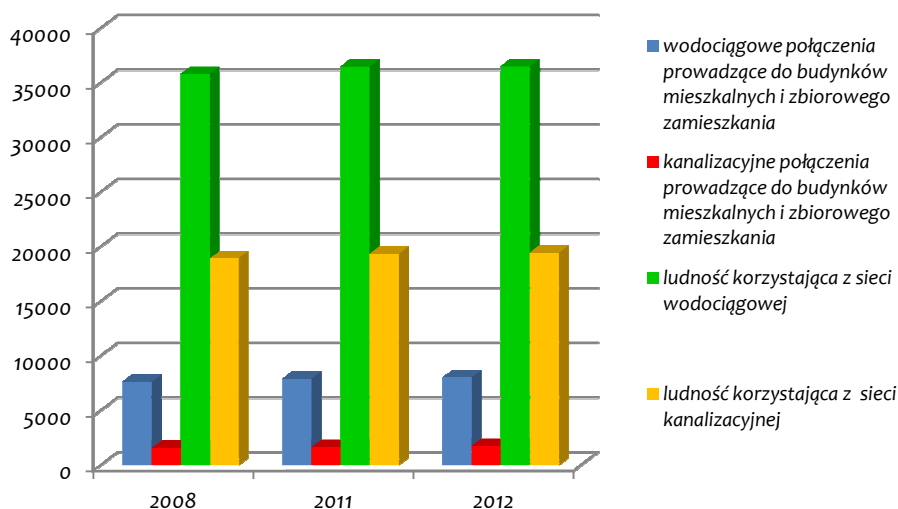
PODSUMOWANIE

Rysunek 5 Długość sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie powiatu rawskiego(km)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej oraz instytucji działających w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska na obszarze powiatu rawskiego, 2013

Dynamiczny rozwój infrastruktury wodno – kanalizacyjnej na terenie powiatu rawskiego, można zaobserwować w latach wcześniejszych. Łącznie sieci wodociągowej w okresie sprawozdawczym powstało około 4 km (wzrost 0,5% w porównaniu do 2008 r.), natomiast sieci kanalizacji sanitarnej około 1,5 km (wzrost 0,8% w porównaniu do 2008 r.). Jest to wynik dobry, biorąc pod uwagę fakt, iż w miejscach gdzie kanalizacja jest inwestycją nieopłacalną, gminy realizują program dofinansowania dla przydomowych oczyszczalni ścieków (gmina Rawa Mazowiecka, Biała Rawska, Cielądz, Regnów, Sadkowice).

Rysunek 6 Dane dotyczące gospodarki wodno – ściekowej na terenie powiatu rawskiego

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej oraz instytucji działających w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska na obszarze powiatu rawskiego, 2013

Wyraźny wzrost widoczny jest również na powyższym wykresie, o liczbę połączeń 599 szt. (dla wodociągowych 410 szt., dla kanalizacyjnych 189 szt.), liczbę ludności korzystającej z wodociągu 689 osób, liczbę ludności korzystającej z kanalizacji 502 osoby.

Najistotniejsze z punktu widzenia ochrony wód i zasobów wodnych są zadania dotyczące usprawnienia gospodarki wodno kanalizacyjnej. W okresie 2011-2012 na terenie gmin powiatu rawskiego. Praktycznie na terenie każdej gminy i miasta postępowano prace związane skanalizowaniem. W ramach tego zadania wybudowano zmodernizowano lub zbudowano 20 odcinków sieci wodociągowej, a także rozbudowano sieć kanalizacji sanitarnej na 8 odcinkach. Do końca 2012 roku na inwestycje związane z siecią wodociągową i stacjami uzdatniania wody wydatkowano ponad 6 mln złotych oraz ponad 10 mln na inwestycje związane z budową sieci kanalizacyjnej.

3.1.2. CEL 2: Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wykorzystania odnawialnych źródeł energii

W zakresie Celu 2 określono cele szczegółowe do 2012 roku:

- racjonalizacja wykorzystania energii,
- wspieranie przedsięwzięć polegających na korzystaniu z odnawialnych źródeł energii.

W poniższej tabeli zestawiono stan realizacji kierunków działań i zadań na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012.

Tabela 3 Stan realizacji działań w zakresie CELU 2: Zmniejszenie energochłonności gospodarki i wykorzystania odnawialnych źródeł energii na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
1	Racjonalizacja wykorzystania energii	<p>POWIAT RAWSKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa kotłowni z olejowej na gazową Dom Dziecka Rawa Mazowiecka, • termomodernizacja budynków Zespołu Szkół Ponadgimnazjalnych w Białej Rawskiej” . Wykonano remont dachu na budynku internatu oraz zlecono wykonanie dokumentacji na termomodernizację pozostałych części budynków, • termomodernizacja obiektów Zespołu Placówek Specjalnych w Rawie Mazowieckiej <p>MIASTO RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonanie przyłącza gazowego i adaptacji kotłowni olejowej na gazową w hali sportowej „Tatar”, • przebudowa instalacji centralnego ogrzewania, wentylacji w Przedszkolu nr 2 w Rawie Mazowieckiej, <p>GMINA RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • termomodernizacja strażnicy w Konopnicy, <p>GMINA SADKOWICE</p> <ul style="list-style-type: none"> • termomodernizacja budynku Urzędu Gminy I etap
2	Wspieranie przedsięwzięć polegających na korzystaniu z odnawialnych źródeł energii	<p>MIASTO RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • remont i modernizacja elektrowni wodnej, • prace związane z technologią ciepła na terenie krytej pływalni w Rawie Mazowieckiej (pompy ciepła, instalacje solarne finansowane w części z WFOŚiGW w Łodzi),

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej oraz instytucji działających w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska na obszarze powiatu rawskiego, 2013

Zgodnie z art. 85. Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska „ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez: utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów

lub co najmniej na tych poziomach, zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane oraz zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach”.

W kontekście powyższego, zaproponowane kierunki działań sformułowane w odniesieniu do celów krótkoterminowych związane są z ograniczaniem emisji zanieczyszczeń do powietrza pochodzących zarówno ze źródeł komunalnych, komunikacyjnych jak też i przemysłowych.

W celu ograniczenia emisji zanieczyszczeń emitowanych do powietrza w wyniku prowadzenia komunalnej gospodarki ciepłej wyróżnić można dwa kierunki działań:

- wzrost *energooszczędności* m.in. poprzez stosowanie zabiegów termoizolacyjnych - modernizacje budynków mieszkalnych, publicznych i innych. Łącznie około 10 obiektów zostało poddanych pracą zmniejszających zużycie paliw oraz pośrednio emisję niską,
- *modernizacja lub przebudowa systemów ogrzewania* – szczególnie małych kotłowni oraz indywidualnych palenisk domowych (w gospodarce ciepłej duże znaczenie mają uwarunkowania rynkowe, stąd też wskazanie szczegółowych wytycznych nie jest możliwe; generalnie, na terenach, gdzie dominuje zabudowa rozproszona, brak jest ekonomicznego uzasadnienia dla rozwoju centralnych systemów ciepłowniczych).

Jednym ze sposobów ograniczania niskiej emisji jest także wzrost wykorzystania alternatywnych źródeł energii i sukcesywne zastępowanie paliw tradycyjnych paliwami gazowymi i olejowymi. Alternatywą dla paliw tradycyjnych jest wykorzystanie innych źródeł energii: biomasy, energii geotermalnej, energii wód płynących, energii wiatru i energii słonecznej. Wykorzystanie alternatywnych źródeł wymaga jednak bardzo szczegółowej analizy stanu istniejącego i możliwych do osiągnięcia korzyści.

Znaczną poprawę jakości powietrza można uzyskać w wyniku prowadzenia edukacji ekologicznej mieszkańców, na temat szkodliwości spalania odpadów w paleniskach domowych lub na powierzchni terenu.

Kierunki działań związane z ograniczeniem powietrza ze źródeł komunikacyjnych wiążą się w sposób bezpośredni z eliminacją lub zmniejszeniem uciążliwości transportu drogowego dla otoczenia i koncentrują się przede wszystkim na poprawie warunków ruchu drogowego przy wykorzystaniu podstawowych narzędzi inżynierii ruchu, zapewniających zwiększenie płynności i przepustowości drogowej, na podwyższeniu standardów technicznych infrastruktury drogowej, zwłaszcza w obszarze o największym nasileniu ruchu oraz na rozwoju transportu zbiorowego.

3.1.3. Cel 3: Ochrona powierzchni ziemi i racjonalna gospodarka odpadami

Realizacja zadań omówione zostały w sprawozdaniu z integralnej części POŚ: Planie gospodarki odpadami dla Powiatu Rawskiego na lata 2009-2013

3.1.4. Cel 4: Ochrona powietrza atmosferycznego i przeciwdziałanie hałasowi

W zakresie ochrony powietrza oraz ochrony przed hałasem w Aktualizacji Programu Ochrony Środowiska dla Powiatu Rawskiego na lata 2009-2012 z uwzględnieniem perspektywy lat

2013-2016” określono jeden cel szczegółowy: Poprawa stanu technicznego dróg oraz działania ograniczające uciążliwości hałas komunikacyjnego.

Tabela 4 Stan realizacji działań w zakresie CELU 4: Ochrona powietrza atmosferycznego i przeciwdziałanie hałasowi na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
1	Poprawa stanu technicznego dróg oraz działania ograniczające uciążliwości hałas komunikacyjnego	<p>POWIAT RAWSKI</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa drogi powiatowej nr 4106E na odcinku Wólka Lesiewska – Ossa, • remont drogi powiatowej nr 4118E Pukinin – gr. woj. (Mogielnica) wraz z wykonaniem kładki dla pieszych w miejscowości Sadkowiec oraz poprawą widoczności na łuku w miejscowości Paprotnia, • przebudowa mostu na przepust w miejscowości Żydomice, • remonty dróg powiatowych: nr 1334E Zawady – Biała Rawska, nr 4108E Wałowice, • remont drogi powiatowej (Godzimierz) – Turobowice nr 4124E na odcinku Gacpary – Lewin, • remont drogi powiatowej nr 4118E Pukinin – gr. woj. (Mogielnica) na odcinku od km 13+917 do km 16+363 wraz z budową kładki dla pieszych nad rzeką Rokitną w obrębie remontowanego skrzyżowania z drogą powiatową nr 4122E w miejscowości Sadkowiec. <p>MIASTO RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa skrzyżowania ulic Tomaszowskiej i Katowickiej wraz z rozbudową infrastruktury drogowej ulicy Katowickiej realizowane w ramach programu Narodowy Program Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011, • opracowanie dokumentacji technicznej budowy ronda na skrzyżowaniu ulic Jeruzolimskiej, Białej i Mszczonowskiej, • opracowanie dokumentacji technicznej przebudowy ulicy Mszczonowskiej, Batorego, • budowa ulicy Murarskiej. • remonty dróg gruntowych na terenach ulic: Batorego, Jeruzolimska, J. Płaska, Konopnickiej, Jasińskiego, Osada Dolna. Zakres prac obejmował profilowanie równiarką, zagęszczenie powierzchni i uzupełnienie kruszywem łamliwym, • remonty ciągów pieszych w ulicach: Przemysłowej, Kazimierza Wielkiego, Solidarności, Kilińskiego, Plac Wolności, Kolejowa, <p>GMINA RAWA MAZOWIECKA</p>

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
		<ul style="list-style-type: none"> • droga we wsi Konopnica, • droga we wsi Pasieka Wałowska, <p>GMINA CIELĄDZ</p> <ul style="list-style-type: none"> • remont Drogi Gminnej w miejscowości Gułki, • przebudowa drogi dojazdowej w miejscowości Niemgłowy – Zuski, • budowa drogi asfaltowej w Łaszczynie, • położenie nowej nawierzchni (tłuczeń - asfalt) na placu kościelnym w Cielądzu <p>MIASTO I GMINA BIAŁA RAWSKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • wykonano remont drogi dojazdowej do gruntów rolnych Stara Wieś - Wola Chojnata na odcinku długości 1.725,00 mb, • wykonano nakładki z masy mineralno-bitumicznej na powierzchni 42500 m², łącznie 10410 mb, • wybudowano ulicę łączącą ulicę Wojska Polskiego z ulicą Mickiewicza wraz oświetleniem ulicznym i chodnikiem w mieście Biała Rawska na działkach numer ewidencyjny 299, 275/10, 275/21, 01280/3 i 1267 obręb nr 2 długości 150,00 mb, • wybudowano chodnik wraz z remontem zjazdów indywidualnych przy ulicy Topolowej w Białej Rawskiej długości 801,00 mb, • wykonano remont chodnika poprzez wymianę krawężników, obrzeży i płytek chodnikowych na kostkę betonową przy blokach nr 14 i 16 przy ulicy Mickiewicza w Białej Rawskiej na powierzchni 496,00 m², • wykonano remont chodników poprzez wymianę krawężników, obrzeży i przełożenie istniejącej kostki betonowej części chodników przy ulicy Kościuszki i Narutowicza w Białej Rawskiej na ogólnej powierzchni 706,00 m², <p>GMINA REGNÓW</p> <ul style="list-style-type: none"> • remont drogi Ryłsk Mały (długość 1,1 km), • remont drogi Podskarbie Szlacheckie (długość 0,36 km), <p>GMINA SADKOWICE</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa dróg w miejscowościach: Jajkowice - N. Kłopczyń, Sadkowie-Gogolin, • remont drogi w miejsc. Skarbkowa, • budowa chodnika w miejsc. Kaleń, • budowa chodnika w miejsc. Sadkowie, • przebudowa drogi w Lubani (na cmentarz), • budowa chodników przy drogach wewnętrznych w

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
		<p>miejsowości Kaleń,</p> <ul style="list-style-type: none"> • przebudowa dróg wewnętrznych w miejscowościach: Lutobory, Gogolin, Paprotnia, Trębaczew, Jajkowice, Kłopotczyn, Broniew, • budowa chodnika wraz z przebudową i budową zjazdów w jego obrębie, wzdłuż drogi gminnej w miejscowości Sadkowice oznaczonej jako działka nr 418, Budowa miejsc parkingowych wraz ze zjazdem z drogi powiatowej oraz urządzenie terenów zielonych poza istniejącymi ciągami komunikacyjnymi na działce komunalnej w Sadkowicach, oznaczonej nr ewid. 100, Przebudowa parkingu wraz z remontem ogrodzenia na działce nr 469/4 w Sadkowicach

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej oraz instytucji działających w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska na obszarze powiatu rawskiego, 2013

3.1.5. CEL 5: Ochrona przyrody i krajobrazu

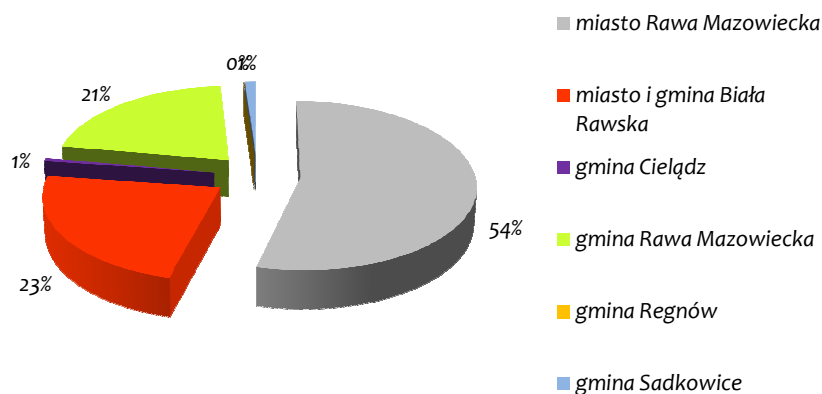
Poniżej wymieniono cele szczegółowe:

- Ochrona i zwiększanie zasobów leśnych,
- Rozwój bazy turystycznej pozwalającej na pełniejsze wykorzystanie walorów, turystycznych Powiatu,
- Działania zwiększające atrakcyjność turystyczną Powiatu Rawskiego,

Tabela 5 Stan realizacji działań w zakresie CELU 5: Ochrona przyrody i krajobrazu na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
1	Ochrona i zwiększanie zasobów leśnych	W okresie sprawozdawczym nie realizowano zadania dotyczące zwiększania obszarów i zasobów leśnych
2	Rozwój bazy turystycznej pozwalającej na pełniejsze wykorzystanie walorów, turystycznych Powiatu	<p>MIASTO RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • czyszczenie rowu opaskowego zbiornika wodnego „Dolna”, • budowa krytej pływalni wraz ze sztucznym lodowiskiem, <p>GMINA SADKOWICE</p> <ul style="list-style-type: none"> • zagospodarowanie i urządzenie działki nr 16 w Kaleniu dla potrzeb rekreacyjnych, • budowa placu zabaw, boiska sportowego i urządzenie terenów rekreacji na działce nr 450 w miejscowości Kaleń, • urządzenie działki nr 467 w Kaleniu na teren rekreacji wraz z zagospodarowaniem cieku wodnego, • urządzenie skweru i stworzenie miejsca rekreacji na działce komunalnej ozn. nr ewid. 100, • utworzenie parku rekreacji w centrum miejscowości Sadkowice na działce nr 374
3	Działania zwiększające atrakcyjność turystyczną Powiatu Rawskiego	<p>MIASTO RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • rewitalizacja układu infrastruktury drogowej i terenu zielni w Rawie Mazowieckiej na osiedlu Wielorodzinnym Zwolińskiego, • opracowanie dokumentacji technicznej rozbudowy zbiornika Tatar w Rawie Mazowieckiej, <p>MIASTO I GMINA BIAŁA RAWSKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • modernizacja Ośrodka Sportu i Rekreacji w Białej Rawskiej, w tym Poprawa retencji w dolinie rzeki Białki poprzez modernizację OSiR, • budowa traktu spacerowego od osiedla ul. Mickiewicza do OSiR- projekt techniczny

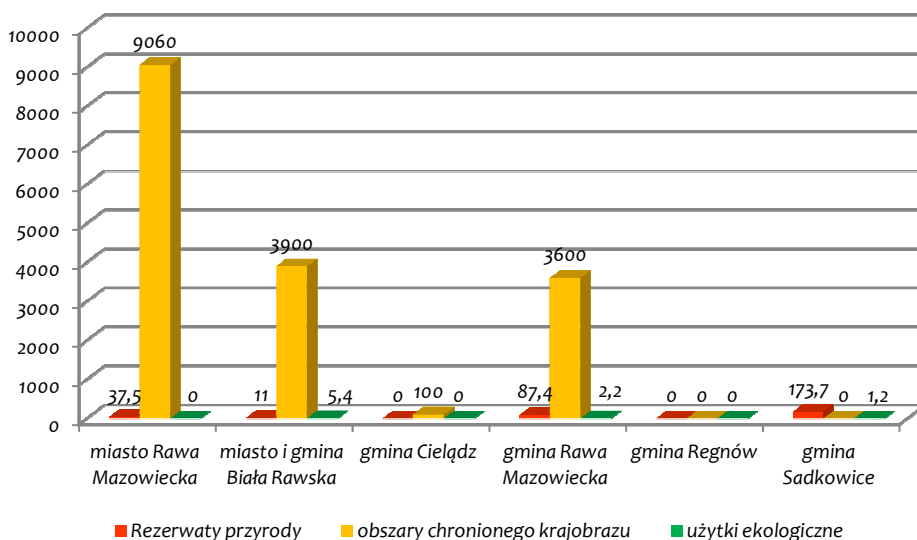
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej oraz instytucji działających w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska na obszarze powiatu rawskiego, 2013

Rysunek 7 Udział procentowy obszarów prawnie chronionych w ogólnej powierzchni gmin powiatu rawskiego (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2013

W powiecie rawskim największy powierzchnie prawnie chronione posiadają gminy: miasto Rawa Mazowiecka (54%), miasto i gmina Biała Rawska (23%), gmina Rawa Mazowiecka (21%), natomiast gmina Regnów nie posiada powierzchniowych obszarów chronionych.

Rysunek 8 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych powiatu rawskiego (ha)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2013

Jak wynika z rysunku powyżej największy udział w obszarach chronionych w powiecie rawskim mają obszary chronionego krajobrazu, łącznie 16 660 ha. Powierzchnia obszarów chronionych w latach 2011 – 2012 nie uległa zmianom.

Tabela 6 Powierzchnia obszarów prawnie chronionych powiatu rawskiego (ha)

Powiat/Gmina	ogółem	rezerwy przyrody	obszary chronionego krajobrazu	użytki ekologiczne
powiat rawski	16842,4	309,6	16660	8,8
miasto Rawa Mazowiecka	9097,5	37,5	9060	0
miasto i gmina Biała Rawska	3905,4	11	3900	5,4
gmina Cielądz	100,0	0	100	0
gmina Rawa Mazowiecka	3564,6	87,4	3600	2,2
gmina Regnów	0,0	0	0	0
gmina Sadkowice	174,9	173,7	0	1,2

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, 2013

Ponadto w gminie Cielądz Rada Gminy w latach 2011 – 2012 uzgodniła usunięcie następujących drzew pomnikowych:

- w związku z pracami wykonywanymi na potrzeby ochrony przyrody drzewostanu rosnącego w pasie drogi gminnej w miejscowości Stolniki będącego jednocześnie pomnikiem przyrody:
 - Kasztanowiec - szt. 1 o obwodzie 236 cm, rosnący na wysokości działki ewidencyjnej Nr 120,
 - Kasztanowce - szt. 2 o obwodzie 205 cm i 308 cm rosnące na wysokości działki ewidencyjnej Nr 217/3.
- w związku z wnioskiem Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Łodzi Delegatura w Skierniewicach o uzgodnienie usunięcia drzewostanu rosnącego w pasie drogi gminnej we wsi Stolniki będącej aleją odcinek II - pomnikiem przyrody na podstawie Zarządzenia Wojewody Skierniewickiego Nr 22 z dnia 17 lipca 1997 r. / Dz. Urz. Woj. Skierniewickiego Nr 16 poz. 92/:
 - Kasztanowiec zwyczajny nr inwentaryzacyjny 43 - szt. 1 o obwodzie 236 cm, rosnący na wysokości działki ewidencyjnej Nr 120,
 - Kasztanowce zwyczajne nr inwentaryzacyjny 6,7 - szt. 2 o obwodzie 205 cm i 308 cm rosnące na wysokości działki ewidencyjnej Nr 217/3.

Tabela 7 Liczba pomników przyrody na terenie gmin powiatu rawskiego

Powiat/Gmina	2008	2011
powiat rawski	94	93
miasto Rawa Mazowiecka	6	6
Biała Rawska	20	20
Rawa Mazowiecka	12	12
Cielądz	2	2
Regnów	6	6
Sadkowice	48	47

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z Banku Danych Lokalnych, Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Łodzi, 2013

Ważnym elementem ochrony przyrody i krajobrazu stały się obszary NATURY2000. Ponadto na terenie powiatu (gmina Rawa Mazowiecka) zlokalizowany jest obszar NATURA2000 Dolina Rawki PLH100015. Obecnie trwają prace nad planem ochronnym.

3.1.6. CEL 6: Edukacja ekologiczna

W zakresie CELU 6 określono szczegółowe kierunki zadań do roku 2012 r.:

- kształtowanie postaw ekologicznych,
- zapewnienie powszechnego dostępu do informacji o środowisku.

Tabela 8 Stan realizacji działań w zakresie CELU 6: Edukacja ekologiczna na terenie powiatu rawskiego w latach 2011-2012

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
1	Kształtowanie postaw ekologicznych	<p>GMINA RAWA MAZOWIECKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • zakupiono nagrody za udział w konkursie „Moja wieś wizytówką Gminy”- 9.721,25 zł, • worki i rękawice dla osób biorących udział w akcji - ”Sprzątanie świata” – 1.505,47 zł, • materiały i wyposażenie konieczne do realizacji programu ekologicznego przez SP w Rossosze– 3.167,00 zł i przez SP w Pukininie 12.675,00 zł), • bilety wstępu do Muzeum w Sierpcu 1.545,00 zł, • materiały promujące konkurs ekologiczny „Moja wieś wizytówką Gminy”- 2.706,09 zł, • szkolenie o tematyce ekologicznej młodzieży z terenu gminy – 2.154,00 zł <p>MIASTO I GMINA BIAŁA RAWSKA</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szkoła Podstawowa w Pachach. Szkoła przystąpiła do konkursu ekologicznego organizowanego przez WFOŚiGW w Łodzi i otrzymała dofinansowanie w formie

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
		<p>dotacji na realizację Programu Edukacji Ekologicznej w SP w Pachach „Im dalej w las, tym ...” oraz XIII Gminnego Turnieju Ekologicznego Szkół „Z biegiem Białki” w kwocie – 15.799,29 zł. Ze środków tych zorganizowano wycieczki edukacyjne dla uczniów na trasach Poznań – Kórnik – Rogalin oraz Łódź – Rogów. Zakupiono książki przyrodnicze, pomoce dydaktyczne, tablice edukacyjne, materiały biurowe potrzebne do zorganizowania konkursów plastycznego i fotograficznego oraz nagrody dla zwycięzców w konkursach.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szkoła Podstawowa w Babsku. Szkoła otrzymała dofinansowanie WFOŚiGW w Łodzi formie dotacji na zadanie pn. Realizacja Programu Edukacji Ekologicznej „Przyroda nad Bałtykiem” w kwocie – 13.460,99 zł. Ze środków tych zorganizowano wycieczkę dla uczniów nad Morze Bałtyckie na trasie Krynica Morska – Elbląg, podczas której zorganizowano lekcję muzealną w ogrodzie botanicznym oraz zajęcia ekologiczne – ścieżki edukacyjne – dawna i współczesna flora i fauna, przejazd statkiem oraz zwiedzanie wieży wodnej we Fromborku. Zakupiono książki, encyklopedie i atlasy, pomoce dydaktyczne oraz aparat fotograficzny, • Szkoła Podstawowa w Białej Rawskiej. Szkoła Podstawowa w Białej Rawskiej przystąpiła do konkursu ekologicznego „Moja wymarzona ekopracownia” ogłoszonego przez WFOŚiGW w Łodzi i otrzymała dofinansowanie w formie dotacji na realizację zadania „Modernizacja pracowni przyrodniczej w SP Biała Rawska w myśl technologii informacyjnej i ekologicznej „Żyjmy w zgodzie z przyrodą” - w kwocie – 42.176,17 zł. Ze środków tych zakupiono zestawy i modele demonstracyjne, modele magnetyczne oraz do rysowania mapy, filmy DVD, telewizor, DVD, projektor multimedialny, tablicę interaktywną, wskaźnik laserowy, laptop, urządzenie wielofunkcyjne, wizualizer, meble do wyposażenia klasopracowni. Utworzenie pracowni pozwoli rozwijać świadomość ekologiczną wśród uczniów, a także wpływać na konkretne działania podejmowane w środowisku w celu poprawy jakości i wyglądu otoczenia, zgodnie z zasadą „Pokochajmy przyrodę abyśmy mogli z nią żyć w zgodzie i radości”. • Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Białej Rawskiej przystąpiło do konkursu organizowanego przez WFOŚiGW w Łodzi pn. „Moja wymarzona ekopracownia” i otrzymało dofinansowanie w postaci dotacji na zadanie: „Doposażenie pracowni biologiczno-

L.p.	Zadania planowane do realizacji	Stan realizacji zadań na dzień 31.12.2012
		<p>ekologicznej w Gimnazjum im. Adama Mickiewicza w Białej Rawskiej” w kwocie – 35.865,14 zł. Ze środków tych zakupiono książki i atlasy do pracowni, zestawy owadów, modele, plansze, mikroskopy, filmy, tablicę interaktywną, komputery, oprogramowania, monitory, projektor, urządzenie wielofunkcyjne, aparat cyfrowy, GPS. W/w pracownia służy uczniom w podniesieniu świadomości ekologicznej, oraz w rozwijaniu zainteresowań przyrodniczych, umiejętności w posługiwaniu się specjalistycznym sprzętem badawczym.</p>

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej oraz instytucji działających w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska na obszarze powiatu rawskiego, 2013

4. Ocena stopnia realizacji Programu ochrony środowiska dla powiatu rawskiego według wskaźników

Na potrzeby monitoringu stanu realizacji „Programu...” została opracowana propozycja wskaźników służących do monitoringu postępu prac realizacji programu. Wskaźniki te wybiórczo, ale wskazują na tendencję zmian, jakie następują w cyklach dwuletnich na obszarze powiatu rawskiego.

Zestaw wskaźników proponowanych w „Programie...” z 2009 roku na potrzeby opracowania niniejszego Raportu z realizacji „Programu...” został zmodyfikowany ze względu na brak danych odnoszących się do roku bazowego i stanu obecnego, co uniemożliwiało zarówno monitoring jak i określenie kierunków zmian wskaźników.

W kolumnach umieszczono wartości wskaźników z okresu realizacji POŚ, a następnie porównano je ze stanem z 2008 roku i stanem aktualnym. Stan aktualny został określony na podstawie danych otrzymanych ze Starostwa Powiatowego w Rawie Mazowieckiej, Urzędów Miast i Gmin oraz z danych GUS.

Tabela 9 Wskaźniki efektywności Programu

Wskaźnik	Jednostka miary	2008	2012	Zmiana (wzrost, spadek, bez zmian)
długość czynnej sieci rozdzielczej	km	607,8	611,4	↑
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	7617	8027	↑
woda dostarczona gospodarstwom domowym	m ³	1376,2	1547	↑
ludność korzystająca z sieci wodociągowej	osoba	35807	36496	↑
długość czynnej sieci kanalizacyjnej	km	76,4	77,7	↑
połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania	szt.	1569	1758	↑
ścieki odprowadzone	m ³	885,9	886	←
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej	osoba	18939	19441	↑
odbiorcy gazu	gosp. dom.	4282	4422	↑
odbiorcy gazu ogrzewający mieszkania gazem	gosp. dom.	553	847	↑
zużycie gazu w tys. m ³	tys. m ³	1345	1806	↑
zużycie gazu na ogrzewanie mieszkań w tys. m ³	tys. m ³	816	1219	↑
ludność korzystająca z sieci gazowej	osoba	12194	12513	↑
odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu	szt.	8008	8276	↑
zużycie energii elektrycznej na niskim napięciu	MWh	13819	14165	↑
ilości zebranych odpadów komunalnych na mieszkańca w roku	kg	172,9	103,7	↓
udział selektywnie zebranych odpadów	%	94,4	21,1	↓

wyodrębnionych ze strumienia odpadów komunalnych				
Sprzedaż energii cieplnej w ciągu roku wg celu				
ogółem	GJ	80654	81081	↑
budynki mieszkalne	GJ	75267	88362	↑
urzędy i instytucje	GJ	5386,5	12719	↑
Kotłownie i sieć ciepła				
kotłownie ogółem	ob.	21	14	↓
długość sieci ciepłej przesyłowej	km	16,8	9,8	↓
długość sieci ciepłej przyłączy do budynków i innych obiektów	km	11,4	1,8	↓

Źródło: opracowano na podstawie danych z Banku Danych Regionalnych, GUS 2013

Zaletą proponowanych zapisanych w tabeli powyżej wskaźników jest dostępność danych do ich oceny, możliwość dokonywania porównań z latami ubiegłymi (od roku 1995) oraz z innymi powiatami i województwem.

Analizując zmiany wskaźników można zauważyć wyraźny postęp w rozwoju infrastruktury technicznej gospodarki wodno – ściekowej, co przekłada się na efektywność w zakresie ochrony wód powierzchniowych i podziemnych. Zwiększyła się długość sieci kanalizacyjno - wodociągowej, kanalizacji sanitarnej, ilość połączeń wodociągowych do budynków.

Znaczący udział inwestycji stanowią remonty i modernizacje dróg powiatowych i gminnych w latach 2011 – 2012 około 25 odcinków dróg.

Gminy także realizowały działania na swoich obszarach w zakresie remontów i modernizacji dróg wewnętrznych i gminnych (także w ramach odbudowy dróg po budowie kanalizacji sanitarnej czy wodociągu). W okresie sprawozdawczym zmodernizowano lub odbudowano ponad 30 odcinków dróg.

Generalnie można stwierdzić, że stan infrastruktury służącej ochronie środowiska podlegał w ostatnich latach dynamicznemu rozwojowi, (do ilości działań przyczyniło się usuwanie skutków klęsk żywiołowych), a presja wywierana na środowisko przez poszczególne działy gospodarki w wielu przypadkach uległa zmniejszeniu. Szczególnie wysoki postęp odnotowano w rozwoju gospodarki wodno – ściekowej, co służy ochronie zasobów wód i ich jakości oraz w zakresie ochrony powietrza, na co wpływa na zmniejszenie niskiej emisji pochodzącej ze spalania niskiej jakości paliw oraz emisji liniowej pochodzącej z niskich parametrów gród gminnych i powiatowych.

5. Podsumowanie

Program Ochrony Środowiska dla powiatu rawskiego stanowi podstawowe narzędzie prowadzenia polityki ekologicznej w całym powiecie. Realizacja zadań w latach 2011-2012, zawartych w poszczególnych obszarach tematycznych, daje podstawy do osiągnięcia przyjętych celów i priorytetowych kierunków działań Programu ochrony środowiska dla Powiatu Rawskiego, zgodnych z polityką ekologiczną Powiatu i Województwa Łódzkiego, a tym samym gwarantuje zrównoważony rozwój miast i gmin należących do powiatu - obecnie jak i w perspektywie wieloletniej.

Niniejszy Raport z realizacji Programu ochrony środowiska jest sporządzony po raz drugi i obejmuje lata 2011-2012.

Raport przedstawia dotychczas podjęte działania oraz potrzeby zmian w przyjętych priorytetach w kontekście zaistniałych zmian stanu środowiska na terenie powiatu rawskiego oraz w kontekście konkretyzacji wielu zamierzeń inwestycyjnych przyjętych przez miasto i gminy należące do powiatu, a także podmioty gospodarcze. Stan środowiska na terenie powiatu nie uległ pogorszeniu. Powiat Rawski oraz gminy i miasto we własnym zakresie sukcesywnie realizują zadania, kładąc szczególny nacisk na budowę sieci kanalizacji sanitarnej, modernizację dróg i remonty chodników a także ochronę powietrza atmosferycznego poprzez termomodernizację obiektów dydaktycznych i użyteczności publicznej, wymianę nieekologicznych źródeł ciepła. Działania te w połączeniu z realizacją zadań o charakterze edukacyjnym w dużej mierze przyczyniają się do poprawy, jakości środowiska na obszarze powiatu rawskiego.

Oceniając dotychczasowy stan realizacji celów Programu... jednoznacznie można stwierdzić, że zadania na bieżąco są realizowane, dowodem na to są wskaźniki oraz ilość wydatkowanych środków finansowanych na realizację zadań powiatowych i gminnych.

Zaawansowanie realizacji celów i zadań ekologicznych jest zróżnicowane. Są zadania na realizację których wydatkowano wiele większe środki niż te planowane, gdyż udało się pozyskać źródło finansowania, są również takie zadania, których realizacja jest planowana na lata następne ze względu na niedostateczne środki finansowe, a także długie i skomplikowane procedury przetargowe. Mimo to Powiat, Miasto i Gminy nieustannie starają się pozyskiwać dofinansowanie na realizację zadań ze środków zewnętrznych zarówno krajowych i zagranicznych w celu realizacji zadań kosztownych, gdyż nie ma możliwości sfinansowania ich ze środków budżetu własnego.

Zgodnie z art. 17 ust.1, przy uwzględnieniu wymagań zawartych w art. 14, ustawy - Prawo ochrony środowiska, politykę ekologiczną przyjmuje się na 4 lata, z tym, że przewidziane w niej działania w perspektywie obejmują kolejne 4 lata. Oznacza to, że w 2013 roku dokonana zostanie kolejna aktualizacja „Programu...” oraz listy przedsięwzięć krótkoterminowych w perspektywie czteroletniej oraz rewizja celów i kierunków priorytetowych. W trakcie aktualizacji z harmonogramów zostaną usunięte zadania, których być może Powiat nie będzie realizować, a w ich miejsce zostaną wpisane nowe zadania na przykład takie, do których Powiat, czy gminy zostały zobligowane nowym prawodawstwem.